



Euskadi berria eraikitzen

1. EUSKADI: EGOERAREN DIAGNOSIA

Une honetan Euskadi askotariko herrialde erronkei aurre egin beharrean dago, eta horretarako, ELKARREKIN subjektu politikoaren inguruko indar eraldatzaile eta antolatuen ibilbide orria argia izan behar da, eta printzipioak eta oinarri ideologikoak sendoak izan behar dira. Hori dela-eta, beharrezkoa da irismen luzeko hausnarketa bat egitea, hauteskundeetatik haratago doana.

Gobernuak ezarritako politikak direla-eta Euskadi zaurgarritasun eta zalantzagarritasun egoeran dago, eta posizioak galdu ditu azkenaldian, hainbat adierazlek dioten bezala: zerbitzu publikoen nariadura, pribatizazio sistematikoa gobernatzeko modu gisa, industria sarea galtzea eta ekonomia hirugarren sektorerara bideratzea (eta prekarizatzea), larrialdi ekologikoaren aurreko pasibotasuna eta energia menpekotasun ia erabatekoa, herritarren erosahalmena pixkanaka galtzea eta klase herritarraren pobretzea, etxebizitzarako eskubidea eraginkor egiteko ezintasuna, eta azken finean, ongizate estatua eta herritar guztientzako bizi duina mantentzeko gaitasunik eza.

Testuinguru horretan, Euskadik gizartearen hainbat sektore barne hartzeko eta hamarkadetan zehar herritarren behar zehatzei erantzuteko gai izan ez den nazionalismo espainiar/euskaldunaren arteko dikotomiak ordezkatzeko duen begiztatik ihes egiteko gai den irtenbide politiko bat behar du.

Erronka berrietarako erantzun berriak behar dira, baina ez gatoz ezerezetik. Herrialde honek politika kultura eraldatzaile handia du, eta horixe da ezkerreko proiektu politikoa eraikitzeko beharrezko oinarria, zeinak euskal eskuinaren erakunde nagusitasunaz aspertuta dauden eta ahaztuak izan diren sektoreak aktibatuko dituen.

Politika kultura eraldatzaile hori izan da Euskadiren motorra auzoetan, herrietan eta ikastetxe publikoetan. Sindikatu mugimenduak lan baldintza duinak ezartzea lortu du finantza boterearen presio gupidagabeari aurre eginez; mugimendu feministak gizartean ideia bat finkatu du, ezen berdintasuna negoziatzina dela; mugimendu ekologistak argi utzi du lur planetaren bi-

zigarritasuna petrolio eta gas enpresen mozkinak baino garrantzitsuagoa dela; pentsionisten mugimenduak aldarrikatu du duintasuna ez dela amaitzen erretiratzeko zarenean, eta elkartasun mugimendua herritar zaurgarrien, migratzaileen eta babesela bilatzen dutenen bazterketa baldintzen aurka borrokatu da. Horixe da gizarte eraldaketarako baliozko tresna merezi eta behar duen Politika, hizki larrietan. Gure betebeharra eta konpromisoa da politika hori egituratzea.

Noski, politika eta gizarte erronkei aurre egiteko irtenbideak ez dira etorriko EAJk eta PSEk osatzen dituzten koalizio gobernuen alferkeriatik; iraungitako ereduak ordezkatzeko dute, zeinak eliteen interesak herritarren beharren aurretik jartzen dituen, eta orain, bizirauteko azken urteetako espainiar eskuin erreazionarioenaren babesela beharko duen. Baina erantzuna ez da etorriko ezta ere gure herrialdearen aldaketari erantzuten ez dien, eta sozialaren eta nazional-identitarioaren artean aukeratu behar izan duenean beti bigarren aukera hautatu izan duen komunitarismoaren ikuskera esentzialista batetik. Adibide paradigmaticoa da euskal hezkuntza sistemarena.

Izan ere, historikoki herrialde gisa indartsu egin gaituena ez da izan “herriaren” ikuskera esentzialistari lotutako komunitarismo hori, baizik eta herritarren baldintza materialak eta sozialak hobetzeko aldarrikapena. Horregatik, beharrezkoa da euskal erakundeak berritzeko eta erabat demokratikoa eta hurbilekoagoa den eta parte-hartzeari eta euskal herritarren kontrolari irekita dagoen sistema bat sortzeko oinarriak finkatzea. Hortxe kokatzen dira gure funtzionamendu ideologikoaren printzipio zuzentzaileak, eta ondorioz, hortxe finkatu behar ditugu gure oinarriak ezker eraldatzailearen espazioaren unitate proiektua sortzeko.

Eginkizun hori betetzeko ez du zentzurik bere horretan itxita dagoen, autoerreferentziala den edo bere interes propioak eraldaketa tresna gisa jokatzen duen erabilgarritasunaren aurretik jartzen dituen proiektu politiko batek. Aurreko guztia dela-eta, gehiengoak handitzeko, akordioak zabaltzeko eta euskal herritarren zerbitzura dagoen tresna izateko, ELKARREKIN indartu behar dugu, kalera, herrietara, eta auzoetara zabaltzeko, eta herritarrak integratu behar ditugu proiektuaren gaitasun eraldatzailea biderkatzeko.

2. ZERBITZU PUBLIKOAK BIDEGURUTZEAN

Oinarrizko zerbitzuen kudeaketa publikoa berme demokratiko gisa

XX. mende bukaera iraultza kontserbatzaileak markatu zuen: enpresa handiei zergak murriztu zitzaizkien, gizarte gastua gutxitu zen, botere guztia merkatuari eman zitzaion, ekimen pribatuak askatasun osoa jaso zuen eta sektore publikoa desegin zen. Eskuinarentzat zerbitzu publikoak ziren arazoaren muina.

Ildo berari jarraikiz, XXI. mendeko lehen laurdena markatu du zerbitzu publikoen pixkanakako pribatizazioak, efizientziaren argudioa erabiliz. Baina zerbitzu publikoak pribatizatzeak ez ditu eraginkorrago egin, eta gainera, larriki kaltetu da beraien kontrol publiko eta demokratikoa, eta herritarren ongizate mailak murriztu dira. Horregatik, **zerbitzu publikoak defendatzea** mundu osoko ezkerrentzako **apustu estrategikoa da**.

Euskadin ere, “publikoaren eta pribatuaren arteko lankidetzaz” gisa aurkezten den ikuspegi pribatizatzaile horren ondorioz arazo larriak sortu dira gure zerbitzu publikoen oinarri diren bi bloke handietan: **hezkuntzan eta osasunean** hain zuzen ere.

Hezkuntza pribatizatzean (Euskadiko ikastetxe pribatu-itunduetan matrikulatuta daude ikasleen % 50 inguru) arrakala handiak sortu dira gizarte kohesioan, estatuko gainerako lekuetan parekorik ez duten errenta eta jatorrian oinarritutako segregazio mailak sortu dira, eta Euskadiko ume guztien hezkuntzarako aukera berdintasunak larriki kaltetu dira.

Zalantzarik gabe hezkuntza oso pribatizatuta egoteak hezkuntzarako eskubidea egikaritu ahal izatea baldintzatzen du, baina hala ere, euskal hezkuntzaren lege berriak herritartze agiria ematen dio pribatizazio unibertsaleko eta segregazio orokortuko egoera horri izen okerra duen Hezkuntzaren Euskal Zerbitzu Publikoaren bitartez; bere helburua sare publiko eta pribatua parekatzea, berdin tratatzea eta aurrekari maltzurra ezartzea da: hau da, zorrozki pribatua dena publikotzat jotzea.

Administrazio batek oinarrizko zerbitzuak kanpora ateratzen dituenen eta horien kudeaketa erakunde pribatuei eskuordetzen dienean, eskubideak jada ez daude bermatuta.

Osasungintzan horixe gertatzen da. Ekainaren 23an argitara eman zuten 2023ko udako Deustobarometroa. 10 urtean lehen aldiz herritarrek Osakidetzari suspentsoa eman zioten. Ez da harrizkoa, kontuan hartuta plangintza faltatik eratorritako arazoak, eta gainerako kudeaketa eta osasun pribatizazio kontuak.

Lehen mailako arreta desagitea, bukaezinak diren itxarote zerrendak, Etengabeko Arreta Gu-neak murriztea eta ixtea, osasun etxeetan medikuak faltatzea, baliabide gabezia osasun mentalean, aseguru pribatuak sustatzea...Osakidetzaren arazo guztietan dago zerbitzu publikoaren abandonua, eta aldi berean, osasun itunak, desbideratzeak eta zerbitzuak kanpora ateratzeak gehitu dira. Osakidetzaren berriz ere gainerako osasun sistemen erreferente izateko, Euskadi ait-zindaria izan behar da osasunaren arlo guztiak zerbitzu publikoan integratzeko eta pribatizazioak lehengoratu eta zerbitzu zorroa zabaldu eta handitzeko, hala, dentistak, fisioterapeutak, logopedak eta ortopedak osasungintzan sartuz, eta noski, **osasun mentala** hobetuz.

Gure ustez **herrialdea publikoa indartzen eraikitzen da**, guztiona den hori, norberaren kontu korronteko zeroak albo batera utzita bermatzen diren eskubideak indartuz. **Zerbitzu publikoak herritarren ongizatearen bermea dira.**

Publikoaz ari garenean, ezin dugu albo batera utzi ezta ere **etxebizitza**. Euskadin ezinezkoa da etxebizitza duin bat prezio eskuragarri batean lortzea. Euskal familia askorentzat eta gazte-entzat etxebizitza luxua da. XXI. mendean gauden arren, oraindik ere ez dugu ulertzen etxebizitza eskuratzea bermatuta egon behar den eskubide bat dela, etxebizitza lehen mailako beharra baita, ez beste salgai edo finantza aktibo bat. Premiazkoa da higiezinaren espekulazioarekin eta bizilagunak auzoetatik kanporatzen dituen hirien turistifikazioarekin bukatzea, eta behingoz apustu serioa egitea alokairuko etxebizitza parke publikoaren alde.

Hezkuntza pribatizatzeak segregazioa sortzen du, eta osasungintza pribatizatzeak zerbitzuak desagitea. Eta higiezinaren espekulazioak gutxi batzuk aberasten ditu eta etxebizitza luxuzko ondasun bihurtzen du.

Zerbitzu publikoek ekiditen dute Euskadi bi abiaduratan garatzen den herrialdea izatea. Bereizitako herrialde bat, diru-sarreraren arabera banandutako herrialdea: osasungintzan, aseguru pribatua ordaintzeko duzun gaitasunaren arabera; hezkuntzan, zure familiaren kapital sozialaren arabera. Publikoa baita Euskadin herritar guztiek, salbuespenik gabe, bizi duina izatea ahalbidetzen duen elementua.



3. EKONOMIA SOZIALA ETA BERDEA

Herrialde eredia aldatzeko eredu ekonomikoa aldatu behar da, hain zuzen ere, EAJK Euskadin kronifikatzen duen eredia ez baitago herritarren zerbitzurako egina, eta are gutxiago lur planetaren beharretarako. Zaharkitutako eredu ekonomiko hori enpresa handien interesak betetzeko diseinatuta dago, eta beraien dira lobbyen eta komunikabideak eta ate birakariak kontrolatzearen bitartez ekonomiaren eta politikaren arauak ezartzen dituztenak. Eredu hori ez da bateragarria ongizate komunaren ideiarekin, eta desberdintasunak eta harrapakaritza egoerak sortzen ditu.

Ongizate estatua aitzakiatzat hartuta, Europa gizarte ezkutuko, birbanaketako eta bazterketa-
ren aurkako borrokarako mekanismoak ezartzen egon da historikoki. Hala ere, denbora luzetik ez dira jada eraginkorrak, nagusiki PP bezalako alderdiek —eta berriro diogu, hemen Euskadin EAJK— defendatzen dituzten tesi neoliberalenen eraginak pixkanaka handitzen joan direlako.

Desberdintasunak gehitzen ari dira urtez urte, eta ongizate estatuaren konpentsazio mekanis-
moak ez dira gai mundu mailan aberastasuna gutxi batzuen esku uzten duen joeraren aurka egiteko. Euskadiko komunikabideek askotan hitz egiten dute pobreziaz tonu paternalistarekin, baina ez dituzte beste alderdiak aipatzen, hain zuzen ere beraien mila milioikako dirutzekin Forbes zerrendan ondo kokatuta dauden euskal enpresari batzuen aberastasun zantarraren pilaketak.

Horregatik, gure proposamen politikoa da **Euskadirentzako eredu ezberdina sortzea, gizarte ekonomian oinarritutakoa**, zeren eta gainera, gure herrialdean ildo horretan aurrera egiteko gaitasun handia baitago, tradizio kooperatibista sendoa baitauekagu.

Ekonomia sozial eta solidarioaren oinarriak indibidualismo posesiboaren inspirazio iturri di-
ren balioekiko oso ezberdinak dira, lehenengoak aberastasuna komunitatetik sortzen baitu eta **ongizate komunaren ekonomia** baitu helburutzat, non botere publikoek sustatzen dituzten enpresa eredu eta praktikak interes orokorrarekin eta horietan lan egiten dutenen interesekin bateragarriagoak baitiren.

Baina kontua ez da azalean geratzea, oso erraza baita ekonomia sozialaz hitz egitea eta babestu egiten dela defendatzea. Alderdi politiko guztiek egiten dute hori, aberastasun kontzentrazio eta baliabideen suntsipen handienak sortzen dituzten oligopolioz eta enpresa handiz osatutako atera birakariak dituztenek baita ere. Gizarte ekonomia eredu hegemoniko eta eztabaidaezinaren osagarri maitagarri gisa ongi geratzen den arreba gazteagotzat hartzen da, baina eredu hegemonikoa inolaz ere aldatu gabe.

Guk ez dugu horrela pentsatzen, eta horregatik uste dugu gizarte ekonomia gure hausnarketa eta jarduketa lehentasunen artean egon behar dela herrialdeko eredu global berria sortzeko. Hala, gure espazio politikoak kontu hori jorratzen du **demokrazia ekonomikoa** abiapuntutzat hartuta, eta laguntza eta birbanaketa politiketatik haratago joan nahi du. Kontua ez da bakarrik aberastasuna banatzea, baizik eta aberastasunaren sorreran eragitea baita ere, eta horretarako gizarte ekonomia interes orokorrera bideratzen duten mekanismoak behar dira, enpresa partaidetuak erraztuz eta gainerakoetan enpresa handien kontseiluetan langileen ordezkariak legez parte-hartzea sustatuz, Europako herrialde aurreratuenetan gertatzen den bezala. Baina hemen ez da hori gertatzen. Eta guk aldatu egin nahi dugu.

Euskadin kooperatiba ekintzailtzak hainbat laudorio jasotzen dituen arren, komunikabideetan, Ekonomia fakultateetan, aholkularitzetan eta legeetan alboratuta dago. Hemen eta orain, azkarragoa eta merkeagoa da ohiko gizarte kapitalista bat sortzea kooperatiba edo lan elkarte bat sortu ordez. Enpresa eredu arduragabea sustatzen duen egitura hori guztia aldatu behar dugu.

Gainera, gizarte ekonomiaren ikuspegi horrek zuzeneko lotura du **beharrezkoak ditugun jasangarritasunarekin eta ekologia trantsizioarekin**. Arlo biak ere estuki lotuta daude, ekonomiaren alde egiten baita egungo eredu hegemonikoaren adierazleengandik oso ezberdinak diren adierazleak hizpide hartuta. BPGd-az eta diru onuraz haratagoko adierazleak aintzat hartu behar dira eta giza eta ekonomia garapena modu justuago, berdinoago, banatzaileago eta birsortzaileago batean oinarritzen duten bestelako adierazleak ezarri behar dira; bizi duina eta gure ekosistemaren bizirautea bermatzen dituzten gutxieneko sozio-ekonomikoak errespetatzen dituzten adierazleak, hain zuzen ere.

Eredu ekonomiko horiek humanistak dira eta **ekoizpen sistemak eraldatzen dituzte** ongi-zate komuna bilatzeko birsortzaileak eta banatzaileak izan daitezzen, mugatuak, ez eraginkorrak eta herrialde baten arrakastaren azken neurri gisa diru onura hizpide hartzen dutenak izan behar. Ekonomia baliabideak birbanatzea bada, mugarik gabe haztea zentzugabea izateaz gain (ekosistema mugatu batean ez dago hazkunde mugagaberik) antiekonomikoa da, gure aktibo handienaren kontura egiten baita, hau da, naturaren lepotik. Nahikoa da etengabe natura gehiegi ustiatzen egoteaz hazkunde mugagabearen aitzakia erabilia! Printzipio hori okerra da eta horretan gidatzen dira ohiko ekonomia eta EAJK ezartzen dizkigun politiken liberalismo ekonomikoa. Hazkunde prozesu guztiak modu praktikoa gauzatu behar dira, helburutzat gizarte eta natura oparotasuna ezarriz.

Utz diezaiogun klima aldaketa besteen arazoa bailitzan jokatzeari. Irtenbidea hemen-txe hasten da, norbere etxean. Euskadi, tradizio berritzailearen herrialdea den heinean, **datoren ekonomia berdearen** aitzindaria izan behar da eta berau izan behar da ekonomia harrapakaritik ekonomia birsortzailerara igarotzeko prozesuaren gidaria.

Horretarako, beharrezkoa da **gure ekoizpen eta kontsumo sistemaren paradigma aldatzea** eta energia demokratizatzeko jarraibide orria sortzea. Sarbide unibertsaleko oinarriko eskubidea izan behar da, horixe baita irtenbide bakarra hainbatetan entzuten den **trantsizio energetikoa** edo ekologikoa lortzeko, eta horixe da bide bakarra baita ere ingurumen krisia eta biodibertsitatea kaltetu gabe aurrera egiteko.

Gure proposamena osoa da, eta Euskadiko industria tradizio luzea hartu eta berriro ekiten dio herrialde eredugarri bihurtzeko, industria eraldatzen duena jasangarritasunaren sektore punta-puntakoenak materialen mugikortasuna abiapuntu hartuta gidatzeko. Horrek askotariko arloei eragin behar die, besteak beste energiaren gobernantza eta energia subiranotasun eredu berria sortzea (Euskal Energiaren Enpresa Publikoa sortuz) eta erregai fosilak deuseztatu eta energia garbiena aldeko apustu irmoa egitea, CO2 xurgatzeko estrategiak aplikatzea, eraikinak birgaitzea, nekazaritza eta akuikultura birsortzaileak ezartzea, habitat naturalak eta hiriko zona berde eta basatiak sortzea, eta hezkuntzan, turismoan, ingeniartzan, finantzetan, eta noski, ikerketan eta garapenean lan egitea baita ere.

“Euskadi: bien común, auzolana”. Egungo Eusko Jaurlaritzaren publizitate leloa da. Guretzat, guztiz ezberdinak diren balioetan oinarritutako eredu ekonomikoaren aldarrikapena da, interes orokorrari eta gure baliabide naturalen jasangarritasunaren eta birsorkuntzaren menpe dagoena.

4. ZAINZARAKO ESKUBIDEA

Zaintzak dira paradigma eta gizarte babeseko eredu berri baterako eraldaketaren iparrorratza

Zaintzez hitz egitea da hain zuzen ere **bizitza sostengatzeko dugun moduaz** hitz egitea; eginkizun asko dira, eta helburua da historikoki emakumeek bizitza sostengatzeko egin duten lan ikusezina ezagutaraztea.

Koronabirusaren krisiak gogor kolpatu zuen gizartea. Baina COVID-19aren krisia aurretik existitzen zen dimentsio anitzeko krisiaren testuinguruan kokatu behar da, krisi sozio-ugaltzailea, ekologikoa, politikoa... Hortxe kokatu behar ditugu hain zuzen ere azken urteetako aldaketak, zeintzuen helburua den geroz eta gehiago merkantilizatzea bizitzarako ezinbesteko arloak.

Biztanleria geroz eta zaharragoa izateak, familia ereduak geroz eta anitzagoak izateak edo emakumeak orokorrean lan esparrura sartzeak aldaketak sortzen dituzte, eta horrek guztiak ezinbestean eragiten du **zaintzen krisian**.

Euskadin, estatuko beste hainbat lurraldetan gertatzen den bezala, egoera hori are gehiago larriagotzen da gizarte babeseko sistema publikoak progresiboki suntsitzean eta erakunde publikoek horien sostenguan atzera egitean, eta horrela, bizi baldintzak prekarizatzen eta bereziki emakumeen lan kargak gehitzen ari direla ikusten duen gizartearen gehiengoaren zalantzak eta antsietateak gehitzen dira.

Erronka ikaragarria da, baina gehiegi dago jokoan bizitzaren zaintza beharrak (eta ez orain arte bezala merkatuen beharrak) ekonomia eta gizarte antolamenduaren erdigunean jartzen dituen ibilbide orria ezartzeko saiakerarik ez egiteko. **Trantsizio programa** bat sortu behar dugu duguna (ongizate estatua) hobetzen saiatzeko, baina aldi berean pentsatzeko nola sartu eredu aldaketa ahalbidetzen duten egokitzapenak.

Alde batetik, zaintzek eredu sozio-ekonomikoaren **gizarte paradigma eta printzipio orientatzaile** gisa jardun dezakete. Halaber, behar dugu nolakoa den bizi nahi dugun bizitza, eta nola sostengatu. Pausoz pauso aurrera egitea da gakoa. Eta beste alde batetik, **zaintzarako eskubide kolektiboa** aitortu eta eduki zehatzak ematen dizkion politika publikoa garatu behar dugu. Zaintzak bizitzatik bereizezinak diren gizarte erantzukizun gisa hartu behar dira, eta horregatik, bermatu behar da zaintzak unibertsalki hornitzen eta eskuratzen direla.

Erronka ugari daude:

- Gizonek zaintzen erantzunkidetasuna hartzen dutela bermatzeko neurriak garatu behar ditugu, zaintzarako baimenen sistema birsortu behar dugu eta 0 eta 3 urtekoentzako arretarako zerbitzu publiko, unibertsala eta doakoa eratu behar dugu.
- XXI. menderako egokia den gizarte zerbitzuen eredu berria behar dugu zaintzak berrantolatzearen esparruan, eta sakontasunez berrikusi behar ditugu adinekoen egoitzen eredu eta epe luzeko zaintzak.
- Era berean, eredu berri bat sortu behar dugu adinekoen autonomia eta duintasuna errespetatu eta sustatzeko. Une honetan oinarriko zerbitzuak hornitzea merkatuaren esku uzten ari gara, non pertsona zaugarriak zaindu beharreko objektutzat hartzen diren, eta ez eskubideak dituzten herritar gisa. Zahartzeari lotutako ahultasunaren irtenbide gisa gehiegitan erabiltzen dira medikamentuak.
- Ordaindu gabeko zaintza lanak edo etxeko langileak birbalorizatu eta duin egin behar dira.
- Zaintzak kolektibizatzekeo despribatizazioa eta desfeminizazioa gauzatu behar dira, eta zerbitzu publikoak eta komunitate zaintzak sortu behar dira, eta erne egon behar dugu, azken horiek berriz ere emakumeengan eta sektore ahulenengan ezar ez daitezten.
- Zaintza bidegabean profesionalizazio prozesua jorratu eta ekonomia sozial eta solidariarako formulak aurkitu behar dira.
- Eta ezinbestekoa da denboraren banaketaren inguruan hitz egin eta hausnartzea, gure denboraren erabileren inguruan alegia. Langileen osasuna, kontziliazioa eta erantzunkidetasuna oraindik oso urruti dauden helburuak dira.

Azken helburua handizalea da: **Euskadin ditugun premiazkotasunak konpontzea eta aldi berean aldaketa sistemikoaren oinarriak finkatzea.**

5. LURRALDE EREDUA

Errepublikanismoa, nazioaniztasuna eta autogobernua

Ez da posible erantzun berriak ematea eta herrialde eredua aldatzeko bideari ekitea beti erdigunean —baina irmotasunez eta balentriarekin ebatzi gabe— dagoen kontu bat jorratu gabe: iritsi da garaia gure **lurralde eredua aldatu** eta nazioaniztasunaren egoerari aurre egiteko lurraldearen antolamendu berri batekin, zeinak estatu nazioaniztunaren ideia betetzen duen.

Hori oso garrantzitsua da, euskaldun guztiontzako elkarbizitzarako proiektu komuna sortzean baitatza, halaber ahalbidetzen duena estatuarekin eta gainerako lurraldeekin hobeto egituratzea. Eta xede hori lortzeko ibilbide orri bakarra da elkar aitortzea, herritarren parte-hartzea eta akordio zabalak lortzea. Gure jomuga argi dago: nazio anitzeko errepublika laikoa eta solidarioa nahi dugu. Ibilbide honetan, zalantzarik gabe Podemos Euskadik asko du emateko, eta ezinbestekoak izan gaitezke lurralde antolamenduko eredu berri hori sortzeko.

Planteatzen dugun lurralde ereduaren inguruko proposamenak kontuan hartzen ditu euskal ikuspegi eraldatzaile ezkertiarretik saihestezinak diren hiru bektore hauek:

1. Errepublika jomuga gisa.
2. Estatuko eta Euskadiko nazioaniztasuna eta identitate aniztasuna aitortzea.
3. Eskubideak handitzeko tresna gisa autogobernua sakontzearen beharra.

Errepublikanismoaren balioek gure politika guztiak estali behar dituzte. Horrek esan nahi du erakundeetan eta kaleetan lanean jarraitu behar dugula Espainia errepublika nazioaniztuna izateko, estatuko buruzagiak demokratikoki hautatzeko, eta lurraldeek beren lekua aurkitzeko, non beraien aniztasuna errespetatzen eta baloratzen den eta herritar guztien eskubideak bermatzen diren. Kokatze hori beste lurraldeekin eztabaidatuko da, eta gure iritziz, horixe da federalismo asimetriko baterako irtenbiderik egokiena.

Baina kontua ez da bakarrik estatuko burua aukeratu ahal izatea, baizik eta egungo erregimena eta berau kudeatzen eta sostengatzen duen oligarkia (askok eta askok abizen euskaldunak dituzte gainera) aurkaratzea. Errepublikanismoak iraungitako eredu sozioekonomikoa, porrot egin duen lurralde eredua eta oso demokratikoa ez den sistema politikoa gainditzeko irtenbidea ematen digu. Errepublikanismoak esan nahi du estatu bat sortzea, non herritar guztiak berdinak diren eta non askotariko lurralde sentsibilitateak errespetatuak sentitzen diren.

Errepublika beraz, beharrezko baldintza —baina ez nahikoa— da estatuaren demokratizazio osoa lortzeko, eta herritarren aldarrikapenak osorik gauzatzeko aukerarako baldintza da baita ere. Euskadin ere indar guztiekin eta antolatutako gizarte zibilarekin lan egingo dugu errepublika berria ahalik eta azkarren errealitate bihur dadin.

Gainera, monarkia **estatuaren nazioaniztasuna aitortzeko oztoporik** handienetakoa da. Kontu hori zorrotzasunez landu behar da hainbat ikuspuntutatik: arlo juridikotik, estatua juridikoki egituratzea baita helburua; lanketa metodologikoa egitea, edo erabakitzeko eskubidea aitortzen duen jarduteko ibilbide orri bat sortzea hori posible egiten duten beharrezko tresnekin (erreferendum posibleak barne); eta lanketa ideologiko eta politikoa egitea, nazioaniztasunaz hitz egitean, kolektiboki erabakitzen baitugu nola nahi dugun antolatu.

Gainera, identitate aniztasunaren aitortza hori ez dago soilik estatuari lotuta, Euskadiri baita ere: Europan ahots propioa duen Euskadi, estatua-nazioa eredua gainditzeko duena eta Iparalderekin eta Nafarroarekin indarrak batu ditzakeena gure kultura, ekonomia eta politikako interes komunak defendatzeko.

Nazioaniztasuna eta espazio demokratiko komuna sortzea gai beraren bi alderdi dira: herritarrek erabakitzeko duten eskubidearen printzipioa aintzat hartzen duen eredua, eta lurralde horretan botere politikoa gauzatzeko nahikoak diren botere autonomoko egiturak dituen. Azken horrek Euskadin hausnarketa kolektiboa egiteko hizpide izan behar dugun beste ardatzarekin lotzen gaitu, **autogobernuarekin** alegia. Autogobernuan sakondu behar dugu: euskal herritarrek behin eta berriz argi esan dute esparru juridikoa eta politikoa aldatu nahi dutela, baina garrantzia berbera du guretzat baita ere azpimarratzeak burujabetza euskal herritarrena izan behar dela.

Transferentziek duten garrantzi berbera du horiek kudeatzeko proiektu politikoak, eta uste dugu egungo Eusko Jaurlaritzak gauzak ez dituela oso argi. Lurralde politika aipatzen dugunean argi utzi behar dugu subiranotasuna esparru geografikotik haratago doala, eta herritarrek beren eskumeneko gaien inguruan erabakitzeko duten eskubide demokratikoa barne hartzen duela. Zertarako balio du erabaki zentroa Madrildik Euskadira mugitzeak azken finean enpresa handien administrazio kontseiluek erabakitzen jarraitzen badute?

Eskumenen banaketaz eta herrialdearenak izan beharko liratekeen kontuetan foru erakundeek duten eginkizunaz hausnartu beharko genuke baita ere, horien ondorioz lurralde ezberdintasunak eta zentzurik gabeko disfuntzioak sortzen baitira. Horrexegatik hain zuzen ere, lurralde historikoen legea aldatu nahi dugu.

Prest gaude horretaz guztiaz hitz egiteko, eta egiaz, geu izan ginen legegintzaldi honetan autogobernuaren ponentzia sustatzearen alde egin genuenak. Xedea akordioak bilatzea da, lerro gorririk gabe, gure esparru juridikoaren inguruko akordio handi bat sortzeko, baina baldintzatzailea izango da bertan egiaz jasotzea gehiengoaren nahi argia, kultura aniztasuna eta nazio sentsibiltateak.

Eta berriro diogu: euskal berezitasunetik garrantzitsua dena da autogobernua eta gure esku-menak gizarte gehiengoaren zerbitzura dauden tresna erabilgarriak bihurtzeko dugun gaitasuna. Duguna baino garrantzitsuagoa da dugun hori zertarako erabiltzen dugun. Logika horretan, ez dugu zalantzarik: gure autogobernua defendatzea gure zerbitzu publikoak defendatzea da, guztiona denaren alde egitea eta euskal herritar guztien eskubideak blindatzea.

6. HERRIALDEA ALDATUKO DUEN BILGUNERAKO PRINTZIOAK ETA BALIOAK

Euskadin espazio eraldatzailea (gizarte, sindikatu edo politika mugimenduek ordezkaturia) ez-augarritu duen elementua bere zeharkakotasuna eta integritate eta unitate beharra izan da. Gizarte, ekonomia eta politika aldakortasunaren une honetan, **ezinbestekoa da herrialdearen eraldaketa materialaren alde lan egiten duten sektoreak biltzea.**

Aldaketa uneak dira, eta aldaketa horien zentzuaren baldintzatzailea izan daiteke bilgune oso eta atsegina sortzeko dugun gaitasuna. Aukera benetan gogorra da: gure herrialdea eraldatzea segregazioan, hirugarren sektorean eta gizarte arrakalan oinarrituta eta azken hamarkadetako inertzia mantentzea eta Euskadi bi abiaduretan garatzen jarraitzea, edo oso-osorik zeharkakoa den proiektu batean agente sozialak, zibilak eta politikoak biltzea.

Baliteke hurrengo urteetan hauteskunde iraulketa gertatzea, baina aukera hori egi bihurtzeko irtenbide bakarria izango da gure diagnosiekin eta helburuekin bat egiten dutenek ilusionatu eta mobilizatzeko gai den aukera erabilgarriaren alde egitea. Baina kontrara, gure espazioak Euskadin hurrengo hauteskunde zikloak eta gizarte aldaketakoak baldintzatzea lortzen ez badu, esparru nazionalistan hegemonia aldatu daiteke, baina ez da benetako aldaketarik egingo herrialde berdintsuago, anitzago eta sozialagoa eraikitzeko.

Iraganeko esperientziek gida argia markatzen **digute etorkizuneko jomugak dituen eta benetan eraldatzailea den bilgunerako oinarriak finkatzeko:**

1. Lurraldearekiko errotzea. Gure espazio politikoak arazorik gabe bateragarriak diren bi errealitate batu ditu: alde batetik, euskal gizartearen kezak eta adoneak hartzea eta horiekin lurraldeari lotutako proiektua eratzea, eta beste alde batetik, estatuan ditugun homologoekin aliantzak sortzea, horrela, euskal herritarrentzat onurak maximizatuz. Helburu hori mantendu beharra dugu, eta gure espazioak lurraldean antolamendu eta politika errotze handiagoa behar du. Ezinbestekoa da lurraldean modu autonomoan erabakitzeko gaitasuna aldarrikatzea.

2. Proiektu garden eta parte-hartzailea. Beharrezkoa da kolektiboan oinarritzen den proiektu batek gizarte parte-hartzerako eta militantziarako tresna argiak izatea. Primarioen bidezko hautaketa sistemarik ez duten edo gizartearen parte-hartze iraunkorra eta irekia bermatzen ez duten bilguneak ezin dira sortu. Elkar entzuteko prozesu iraunkorra eskaini behar dugu.

3. Aniztasuna eta autonomia. Herrialde honetan kapilaritate handia duen historiako ildo baten parte gara. Gure barnean daramatzagu borroka ekologista, feminista eta langileena. Urteetan zehar askotariko proiektu politikoek eta hainbat agente eta alderdik definitu dute gure testuinguru politikoa. Aniztasun hori eta berekin ekarri behar duen autonomia aitortuta bakarrik gai izango gara espazio horizontal bat sortzeko.

4. Egindako ibilbidea aitortzea. Daukaguna, militantzia aktiboa, gizarte zibilean sortutako harremanak eta egungo aliantza politikoak aitortuta salto egingo dugu eskatzen zaigun tresna horretara. Ezin da egon inflexio puntu malkartsurik ezta interesatutako ahanzturarik. Baliozko proiektua gure akats eta asmatzeetatik eraiki behar dugu. Herrialdearen gizarte eta politika errealitatea aldatzeko gai den ELKARREKIN eskaini ahal izateko, beharrezkoa da gaur egun espazio honek ordezkatzeko duenaz eta berau osatzen dugunoz hausnartzea. Errealitate hori interesetan oinarrituta albo batera uzten duten formulek ez dute balio.

5. Etorkizunerako apustua. Aurreko guztiak zentzua izango du baldin eta espazioaren etorkizunarekiko konfiantza irmoa bada eta prozesu honetan parte hartuko dugun politika indarrak eta gizarte aliantzak hobeto integratzeko konpromisoan oinarritzen bagara.